

Ügyvédhez jutás, mint a bántalmazás megelőzésének módja

*Kivonat a 21. Általános Jelentésből,
Magyarul publikálva 2002-ben*

18. A rendőrségi őrizetbe vett személyek ügyvédhez jutási lehetősége alapvető védelmet jelent a bántalmazással szemben. Ennek a lehetőségnek a megléte visszatartó erővel bír azokra, akik hajlamosak bántalmazni a fogvatartottakat. Továbbá az ügyvéd megfelelő helyzetben van ahhoz, hogy bántalmazás esetén megtegye a szükséges intézkedéseket.

19. A jog teljes érvényesítése érdekében az ügyvédhez jutás jogát a fogvatartott számára az őrizetbevétel pillanatától fogva biztosítani kell.¹ A CPT ismételten azt állapította meg, hogy a megfélemlítés és a fizikai bántalmazás veszélye közvetlenül az őrizetbevétel után a legnagyobb. Továbbá az ügyvédhez jutás jogát érvényesíteni kell már az őrizetbevétel pillanatában, függetlenül az érintett személy pontos jogi helyzetétől; még pontosabban, ennek a jognak a megléte nem függhet attól, hogy az érintett személyt hivatalosan „gyanúsítottként” minősítették-e már. Például sok európai jogrendszerben bevihetnek – és bent is tarthatnak – embereket rendvédelmi intézménybe/ben egy bizonyos időre „tanúként” vagy „tájékoztató elbeszélgetésre”; a CPT tapasztalatai szerint ezeket a személyeket komolyan fenyegetheti a bántalmazás veszélye.

20. Az ügyvédhez jutás joga mindenkit megillet, akit megfosztottak a szabadságától, tekintet nélkül arra, hogy a törvénysértés, amivel gyanúsítják, mennyire „csekély súlyú.” Számos, a CPT által meglátogatott országban embereket több hétre megfoszthatnak a szabadságuktól úgynevezett „közigazgatási vétségek” miatt. A Bizottság semmilyen okot nem lát arra, hogy ezeket személyeket megfosszák az ügyvédhez jutás jogától. Továbbá a Bizottság gyakran találkozott azzal a gyakorlattal, hogy a valójában bűnügyben gyanúsítottakat formailag szabálysértőkként tartanak fogva azért, hogy ne kelljen alkalmazni rájuk a bűnügyi gyanúsítottak védelméül szolgáló intézkedéseket; ha megszűnik az a rendszer, hogy bizonyos törvénysértéseknél nem érvényesül az ügyvédhez jutás joga, az elkerülhetetlenül megszünteti ezt a kibúvót.

¹ Természetesen a konkrét ügy körülményeitől függően az ügyvédhez jutás joga ennél korábbi szakaszban is érvényesülhet.

21. Hasonlóképpen, az ügyvédhez jutás jogát alkalmazni kell tekintet nélkül arra, hogy a fogvatartottat mennyire „súlyos” törvénysértéssel gyanúsítják. A különösen súlyos törvénysértéssel gyanúsított személyeket fenyegeti leginkább a bántalmazás veszélye, ezért nekik van a legnagyobb szükségük ügyvédre. Következésképpen a CPT ellenzi azokat az intézkedéseket, amelyekben rendszeresen megtagadják bizonyos időre az ügyvédhez jutást olyan fogvatartottaktól, akiket bizonyos kategóriájú bűncselekmények elkövetésével gyanúsítanak (pl. a terrorizmus elleni törvények alapján). Hogy az ügyvédhez jutás jogának korlátozása megalapozott-e, azt mindig egy-egy konkrét esetre vonatkozóan lehet csak eldönteni, nem pedig az adott törvénysértés kategóriája alapján.²

22. A CPT teljes mértékben elismeri, hogy kivételes esetekben szükséges lehet a fogvatartott ügyvédhez jutásának a késleltetése egy bizonyos időre. Ez azonban nem eredményezheti, hogy az illetőt teljesen megfosszák az ügyvédhez jutás jogától a kérdéses időszakban. Ilyen esetekben egy másik független ügyvédet kell biztosítani, akiben meg lehet bízni, hogy nem fogja veszélyeztetni a nyomozás jogos érdekeit. Az ilyen helyzetekre tökéletesen fel lehet előre készülni, amihez a helyi ügyvédi testülettel, jogászai szövetségekkel kell konzultálni.

23. A rendőrségi fogvatartás alatti ügyvédhez jutás joga az ügyvéddel való személyes, négy szemközti találkozás lehetőségét kell, hogy jelentse. Ha tehát az ügyvédet a bántalmazással szembeni védelem biztosítékának tekintjük (függetlenül attól a funkciójától, hogy személye a tisztességes tárgyalás egyik garanciája), nagyon fontos, hogy a fogvatartott közvetlen fizikai közelségében legyen. Ez az egyetlen módja annak, hogy megtehesse a megfelelő intézkedéseket az érintett személy testi és pszichológiai állapota védelmében. Hasonlóképpen, ha az ügyvéddel a találkozás nem négy szemközt történik, akkor a fogvatartott nem érezheti azt, hogy nem tud szabadon beszámolni arról, hogyan bánnak vele. Ha egyszer elfogadtuk azt, hogy kivételes esetben a szóban forgó ügyvédet nem a fogvatartott választhatja meg, hanem helyette egy pótügyvéd jár el, akit egy előzetesen elfogadott eljárás szerint választanak ki, a CPT nem lát semmilyen alapot arra, hogy korlátozzák az ügyvéd és az érintett személy közötti beszélgetés bizalmasságát.

24. Az ügyvédhez jutás jogának magában kell foglalnia azt a jogot is, hogy az ügyvéd jelen legyen a fogvatartottnak a rendőrség által végzett minden kihallgatásán, és beavatkozhat a kihallgatás menetébe. Természetesen ez nem akadályozza a rendőrséget abban, hogy azonnal, még az ügyvéd megérkezése előtt hozzákezdjen az ügyvédhez jutási jogát már gyakorolt fogvatartott kihallgatásához, amennyiben az adott ügy különleges sürgőssége indokolja; azt sem zárja ki, hogy a kihallgatás megfelelő lebonyolítását akadályozó ügyvédet lecseréljék. Ettől függetlenül, ha ilyen helyzet állna elő, a rendőrség később felelősségre vonható az eljárásáért.

25. Végezetül, annak érdekében, hogy a rendőrségi fogvatartás folyamán az ügyvédhez jutás joga teljesen érvényesüljön a gyakorlatban, már a bünyügyi eljárásnak ebben a korai szakaszában megfelelő intézkedéseket kell tenni azoknak a személyeknek az érdekében, akik nincsenek olyan helyzetben, hogy ügyvédet fogadhassanak.

² Hivatkozhatunk ebben az Emberi Jogok Európai Bírósága *Salduz kontra Törökország* (2008. november 27.) ügyében hozott ítéletére, amelyben a Bíróság kimondja, hogy „[az Emberi Jogok Európai Konvenciójának] 6.1. cikke megköveteli, hogy ügyvédhez való hozzájutást kell biztosítani ..., hacsak be nem bizonyosodik, hogy az adott konkrét esetben nyomós okokból korlátozni kell ezt a jogot.” (55. bekezdés).